

GƏLİN TANIŞ OLAQ, TOFIQ ABDİNƏM!

**Bir eldə doğuldum - mərkəzdən uzaq,
Üz tutub bir böyük şəhərə gəldim.
Başımı soxmaqçün gəzdim künc-bucaq,
Nə bir soyuq bildim, nə isti bildim -
Döydüm bir qapını, dedim ki, mənəm,
Gəlin tanış olaq, Tofiq Abdinəm!**

Gəlin tanış olaq!

Əslinə qalsa, onunla çox illər öncədən tanış idik - ötən əsrin 72-ci ilində "Qobustan" dərgisinə gəldiyim ilk günlərdən. Dərginin məsul katibi, şair Vaqif Nəsinin göstərişiylə qələm təcrübəmi yoxlamaq, şöbə müdiri Məhərrəmoğluya tapşırılmışdı.

Bir az da dərinə getsək, deməliyəm ki, 69-cu ildən sənətsevərlər arasında əl-əl gəzən "Qobustan" səhifələrində maraqlı yazılarını oxumuşdum. "Məhərrəmoğlu" imzasıyla da o vaxtdan qiyabi tanış idim. Onunla elə ilk görüşdəcə Kukla Teatrı haqda yazı hazırlamağı mənə məsləhət gördü. Beləliklə, "Qobustan" dərgisində dərc olunan ilk məqaləm "Uşaq aləmi qədər maraqlı" adlı yazım, ilk məsləhətçim isə Məhərrəmoğlu - şair-publisist Tofiq Abdin oldu: sorğusuz-sualsız, səhvsiz-nöqsansız.

Bununla heç də onu demək istəmirəm ki, elə ilk yazılarımdan redaktəyə, düzəlişə ehtiyacım olmayıb. İntehası, "Qobustan" dərgisində hər zaman əməkdaş - müəllif birliyi hökm sürüb. Elə jurnalın

təmsilçisi, baş redaktoru Anarın, kino-teatr-musiqi şöbəsinin müdiri Məhərrəmoğlunun adına, xoş rəftarına görə dərgiyə üz tutan sənət adamları da, pedaqoqlar da, ali məktəb tələbələri də hörmət-izzətlə qarşılanıblar. Onların arasında Tofiq Abdinin teatrşünas həmkarları da, musiqişünas dostları da, tanış aktyorlar da çoxluq təşkil edirdi. Ancaq onun üçün fərqi yox idi: istər teatrın asılıqanında çalışan adı işçisi olsun və ya rəhbəri, böyük təcrübəli rəssam olsun, yaxud rəssamıq kollecinin tələbəsi - hamıyla beləcə şən, zarafatçı, xoş ovqatlıydı. Kiminləsə aralarında təsadüfi küsüşmə olurdusa, tez bir zamanda barışmasaydı, rahatlıq tapmazdı.

Tofiq Abdin sanki insan xarakterindəki ən yaxşı cəhətləri, müsbət keyfiyyətləri gördü yalnız. Görür və qiymətləndirirdi. Yaradıcılıq mühitində çox dərinlərə gedib kök salmış həsəd, paxıllıq, qibtə kimi mənfi xüsusiyyətlər ondan min ağac uzaq idi.

"Qobustan" dərgisində işə qəbul edilərkən ştat cədvəlində əlavə yer olmadığından məni jurnalın korrektoru təyin etmişdilər. Dərginin o çağki baş redaktoru Anarın böyük söylərinə baxmayaraq, nə "Qobustan" jurnalının iki aylıq çıxması təsdiq olundu, nə də əlavə ştat verildi. Yalnız Tofiq Abdinin gənlik həsrəti olan Türkiyə məmləkətinə ailəsi ilə birgə işləməyə gedəndə öz yerinə mənim namizəd-

liyimi irəli sürərək xarakterindəki xeyirxahlığı bir daha göstərdi.

O zaman jurnalımızın baş redaktoru artıq Fikrət Qoca idi. Fikrət müəllim elə Tofiq Abdinin özündən xəbər aldı: "Bacaran?". "Əlbəttə" - deyib mənim şöbə redaktorluğuna keçməyimə zəmanət verdi. Bu yaxşılığına görə ona həm sağlığında duaçı oldum, həm də dünyasını dəyişəndən sonra daim rəhmət oxuyuram. Dərgidə fəaliyyətimin 50 illiyi qeyd olunduğu bu günlərdə insanlara yaxşılıq eləməkdən ləzzət alan, dostları sevindirən, bunun müqabilində özü də fərəhlənən həmkarım haqqında yazmaqla vəfa borcumu yerinə yetirmək istədim.

...Tofiq müəllimin subay vaxtlarında Xutordakı yarımzirzəmi həyat evi də, sonralar yazıçı Anarın köməkliyi ilə səkkizinci kilometrə aldığı mənzili də, "Qobustan"dakı iş otağı da həmişə gənclərlə dolu olardı. Tofiq Abdin 60-cılar adlanan bir nəslin nümayəndələri sırasında idi. Odur ki, ətrafındakı mənədən 10 yaş böyük olan bu gənclərin Tofiq Abdinlə olan əməkdaşlıqlarının da, dostluqlarının da şahidi idim.

Tofiq Abdin o qədər səmimi, mehriban idi ki, dostsuz boğazından su da keçməzdi. Redaksiyadakı yazı-pozu işini bitirəndən sonra: "Hə, indi də gedirik bizə. Bir qazan dolma soyuducuda bizi gözləyir" deyib gənc yazarları aparırdı evinə. Və yaxud: bir dəstə çavani yığıb çay dəstgahına qonaq edərdi. Dolmadan, balıqdan tapmayanda isə elə redaksiyada oturub, məzəli söhbətləriylə hamını əyləndirirdi.

Belə vaxtlarda "Qurban olum, Esmira, incimə, əgər işin yoxdusa, gedə bilərsən evə", - deyirdi. Sabahı günü işə gələndə isə masanın üstünə, yox, yox, masanın altına yığılmış boş şüşə qablardan mənə aydın olurdu ki, məhz dünən redaksiyada şair məclisi qurulubmuş.

Ən əsası yaradıcılıq idi, ədəbi mühitdə tutduğu mövqe idi. Elə ildən-ilə ötürülən də, unudulmayan

da Tofiq Abdinin illər boyu yaşayacaq, övladlarının, nəvələrinin başını uca edəcək, hər yerdə xalqını tanıdacaq əsərləri - şeir kitabları, orijinal publisistik məqalələri, maraqlı müsahibələri olacaq. Halbuki vaxtilə yazmışdı:

**Bəlkə bir daha şeir yazmadım
yazmamağımın min bir nədəni var,
bəlkə min birdən də çox,
minindən biri:**

**bu dünyadan gedəndə onları tapşıra biləcəyim
kimsəm yox!!!**

+++

Yaradıcılığa son dərəcə ciddi yanaşırdı Tofiq Abdin - bəsitlikdən, adilikdən, çeynənmiş ifadələrdən uzaq qaçır. Təzə sözlər arayıb, yeni üslublar axtarıb tapırdı. Müəllifi olduğu "Melodiya" radio-klubunda yeni rubrikalar, təzə mövzular açdığı kimi, təzə müəlliflər də cəlb eləyirdi. Sözsüz ki, hər təzə müəllif efirə özüylə bərabər, orijinal fikirlər, düşüncələr, ideyalar da gətirirdi. "Qobustan" dərgisində əməkdaşlığa başlayandan sonra Tofiq müəllimin tapşırığıyla "Melodiya" radio-klubunda mən də bir çox məşhur sənətkarların portret cizgilərindən müsahibələrlə çıxış edirdim. Tofiq müəllim ürəyincə olan müəllif tapanda çox sevinirdi.

Tofiq Abdinin "Qobustan" dərgisində dərc etdiyi yazıları nə qədər təbii və cəlbedici idisə, radio dalğalarından eşidilən səsi, aparıcılıq manerası, nitqi, tələffüzü dinləyiciləri daha artıq məftun edirdi.

O vaxtlar Tofiqin bu hərtərəfli bacarığını, təbiiliyini, yaradıcı təxəyyülünü, dərin bilik və savadını, İncəsənət İnstitutunun Teatrşünaslıq fakültəsində, daha sonralar, Bakı Dövlət Universitetində qiymətli Ali jurnalistika təhsiliylə əlaqələndirmişdim. Sonralar Tofiq Abdinin İlya Erenburqun "İnsanlar, illər, həyat" kitabından bəhrələndiyini biləndə, adi bir traktorçu balasının öyrənmək həvəsinə, tapıntısına, maraq dairəsinə həm valeh oldum, həm də çox təəccübləndim.

Yurdumuzun bir cənub bölgəsində dünyaya gəlmiş, sonralar Salyan rayonunun Qırmızıqənd deyilən kəndində məskən salmış ailənin səkkiz övladından biri kimi rus dilini hardan öyrənmişdi? Necə və kimdən əxz etmişdi?

Bircə onu bilirdim ki, ilk şeirini yuxuda görmüş: hələ ədəbiyyatdan lazımınca baş çıxarmadığı bir dövrdə. Sərlöv həsindən tutmuş, ilk sözündən son kəlməsinədək. Yuxuda necə görmüşdüsə, eləcə də köçürüb göndərmişdi qəzet redaksiyasına. Ədəbiyyata sevgisinin üzə çıxması da elə bu şeirlə başlamışdı.

Şair dostlarından biri - Əli Həsənlı "Tofiq üçün ağı" adlı şeirində yazır:

**Yenicə gəlirdi yaz
Artıq qanı qaçmışdı yanaqlarının
Nə yuxun vardı, nə iştahın
Əsəblər öz işini
görmüşdü artıq
Ayağında, əlində.
Həkim təklik yazmışdı
Sakitlik yazmışdı
Tək deyildinmi
Yüz-yüz insanın içində**

"Qobustan" incəsənət toplusunun kollektivi
(rəssam Ramiz Yambulatovun rəsmi –70-ci illər)

Həkim təklik yazmışdı
Sakitlik yazmışdı
Baxıram qəbrinə
Nə tez əməl etdin
həkimlərin dediyinə...

Tofiq Abdin sağ olsaydı, ondan yalnız bunu soruşardım:

- Tofiq müəllim, yazarlar arasında heç kimin bu qədər dostu, yoldaşı yoxdu. Eyni zamanda heç kim də ürəyində unutqanlıq qorxusundan, tənhalıq vahiməsindən bu qədər əziyyət çəkmir.

Sağ ikən "dostlar" hələ bunu hiss elətdirmirlər.

Elə ki başını qoydun, hər şey olur başayaq. Niyə? Bunu daim dostlara verdiyin qonaqlıqlarda can-başla məclisin yuxarı başında özünə yer eləmiş, səninlə simsar olmuş "dostlardan" soruş.

Elə bu yazını hazırlarkən neçə "dosta" yaxınlaşdım, xatirələrini çözləyib keçirdikləri günlərdən qısa da olsa, lap elə bir-iki cümlə olsun, şairi yad etmələrini xahiş etdim. Nə yazıq ki, "baş üstə" deyib, səsinə içinə salanlardan xəbər-ötər çıxmıdı. Birçə nəfərdən başqa.

...Bir telefon nömrəsini arayırdım dost-tanış arasında. Nəhayət, tapdım. Nömrəni yığan kimi telefon

xəttinin o başından neçə il öncədən tanıdığım xoş əhvalı, şən ovqatlı, gözəl bir insanın xoş-beşi səsləndi. Yazıçı, hərbi jurnalist Nemət Veysəlli idi. Neçə il "Qobustan" dergisində birgə çalışmışdıq. Nemət müəllim Mədəniyyət Nazirliyinin "Mədəniyyət" qəzetinin redaktoru olmuş, sonralar Tofiq müəllim də bir müddət onun müavini kimi çalışmışdı. Fikrimi söyləyəndə elə sevindi ki.

Yaradıcılığının 25 ilini "Qobustan" səhifələrində, saysız-hesabsız məşhurun həyat və yaradıcılığına həsr etmiş Tofiq Abdinə xüsusi yazı hazırlanması Nemət müəllimin çoxdankı arzusuymuş. Daim insanlara mərhəmət göstərən, yardım edən dostu ondan da yaxşılığını əsirgəməyibmiş. Bakı Şin zavodundan ayıraraq "Qobustan" səhifələrinə çıxarmış, radio verilişlərinə cəlb etmiş, BDU-nun Jurnalistika fakültəsində qiyabi təhsil almasına köməklik etmişdi.

Nemət müəllimlə müzakirələrimiz ayrıca yazının, hətta kitabın mövzudur. Elə söhbət əsnasında da hər ikimiz Tofiq Abdin haqqında geniş bir material hazırlamağın, kitab buraxmağın vacibliyini anladıq. Necə deyərlər, qismət olsun. Şairin həyat yoldaşı Gülnaz xanımla da Türkiyə həyatından danışanda bu cür kitabın işıq üzü görəcəyinə inanım artıdı.

**Sonu görünməyir bizim səfərin,
sonu görünməyir bizim dünyanın.
Bu ulu cahanda birçə nəfərin
qəlbində, fikrində qalsam, inanın -
Dünyanın ən xoşbəxt insanı mənəm,
Gəlin tanış olaq, Tofiq Abdinəm!**

Türkiyəyə köçəndən həyat öz tərs üzünü onlara göstərdi. İstanbulda yerləşən Azərbaycan konsulluğunda yerbəyer olduqdan sonra - yalnız iki ay keçmiş uşaqlarının üzünü görə bildilər. Bu da onlara böyük dərd oldu. Yaşayış yerindən narazılıq,

işsizlik, Vətən xiffəti, dost ayrılığı, torpaq həsrəti - bütün bunlar Tofiq Abdinin yaralı yeriydi.

Oğlunun Bursada, qızının Konyada instituta daxil olması, Konyada yaşayan azərbaycanlıların onları tez-tez qonaq dəvət etməsi onu bir qədər fərəhləndirə də, qəm-qüسسə aman vermirdi. Belə anlarda "Orta doğu" və "Yeni Asiya" qəzetləriylə əməkdaşlıq etsə də, qəribçiliyi unutmaq üçün yenə şeirləriylə ovunurdu.

**Sən qəribliyin rəngini bilirsənmi,
Bilirsənmi, qərib üçün günəş doğmur,
səhər açılır qəriblikdə,
axşam düşür qəriblikdə...
Sən qəriblikdə heç bilmirsən kimsən...**

Hətta Konyadakı azərbaycanlı dostlar Tofiq Abdinə təklif edirdilər ki, sənədlərini toplasın, institutların birində müəllim kimi işə düzəlsin. Heç birinə razılıq vermirdi. Qəribçilik isə onu üzürdü.

**Qürbəti elə bu qədər yaşamaq
mənə bəs elədi,
bundan sonrası
artıq məni incitməz
qürbət seromuna bağlanmış
birisiyəm.
heç nəyin faydası yox,
bu seromla da öləcəyəm.**

Qızı Türkiyədə qalmaq fikrində olsa da, institutu bitirən kimi yığışib gəlirlər Bakıya. Çünki ürəyi Vətən həsrətiylə döyünən şair yurduna dönəcəyi günü səbirsizliklə gözləyirdi. Oğlu isə bir il sonra təhsilini bitirib Vətənə dönür.

**Dostluq sınağında dostlar itirdim,
Ağrılar ömrümə qanad gəribdir.
Bəlkə şeirimdə mən bir sətirdim,
Taleyim onu da qırıq veribdir -**

**Neyləyim, neyləyim, taleyim, mənəm,
Gəlin tanış olaq, Tofiq Abdinəm!**

Tofiq müəllim çox səliqəliydi. Elə redaksiyada-ki iş qovluqlarından da məlum olurdu: çapa getmiş yazılar bir qovluqda yerləşirdi, oxunulması məqalələr ayrı bir qovluqda, artıq oxunmuş, çapa hazır materiallar da səf-səf düzülüb halda. Qıraqda-bucaqda it-bat olacaq heç nə yox idi. Amma... Tofiq müəllimin nə yazıb, nə pozduğundan, hardan gəlib, hara getdiyindən evdəkilər xəbərsizdi.

Gülnaz xanım tək bircə dəfə gecəyarısı vurulan zəngdən xəbər tutdu. O da ona görə ki, danışılanlar gecənin sakitliyində aydın eşidilirdi. Telefon xəttində kimdisə, çox kobud adamdı: nalayiq sözlər işlədir, hədə-qorxu gəlirdi. Deyəsən, sorğu-sual hansısa bir yazı üstündəydi. Kiminsə adı açıq-aşkar çəkilmişdi yazıda. Hamıya yaxşı məlumdu ki, Tofiq Abdin yazı hazırlayanda heç kəsdən çəkinib etməzdi. Nə yazırdısa, o da getməliydi - müdaxiləsiz, filansız. Çox vaxt hədə-qorxular içində uşaqların da adı çəkilir, yaşadıkları evin, oxuduqları yerin ünvanı dəqiq göstərilirdi. "Hər şey ovcumuzun içindədi", - deyirdilər.

Yəqin ki, özünə qapanmalar məhz bu cür hallarda - hədə-qorxular vaxtı özünü bürüzə verirdi. Deyəsən, Tofiq Abdinin son dövr yaradıcılığında ölüm, axirət mövzusunun üstünlüyünün əsas səbəbi də aydın olur: dostları arasında cavan iken dünyasını dəyişənlərin çoxluğu, qohumlardan da ölənlərin sayının artması, hüsr məclislərinə gedib-gələndən sonra psixoloji sarsıntılar keçirməsi də bir yandan. Gülnaz xanım həyat yoldaşını nə qədər sakitləşdirməyə çalışsa da, faydası yox idi.

Ölümdən get-gədə daha çox qorxurdu. Yanında ölümdən danışmaq, ölümün adını belə çəkmək olmazdı. O saat ürəyinə salırdı. Özü də hiss etməyə başlamışdı ki, hər cümləsində, şeirinin hər sətirində sanki ölüm təqib edir onu. Oturduğu yerdə-

cə canına vəlvələ düşür, həmsöhbətinə ətrafdakı gözəllikləri göstərib, qəfildən nəse kəşf edirmiş kimi soruşurdu: "Qarşıdakı bu gözəl maşınlara, adamlara bax, əlli ildən sonra onların bircəciyi də qalmayacaq. Hamısı öləcək, dağılıb-gedəcək. Vallahi-billahi, adam belə şeyləri fikirləşəndə dəhşətə gəlir".

Sonra da özünü sakitləşdirirmiş kimi, bu dəhşətin qarşısını almaqdan ötrü yollar arayırdı. Və nəhayət belə bir nəticəyə gəlmişdi: "Ölümqabağı gərək ibadətlə məşğul olasan, o zaman ölümün nə zaman gəldiyindən, nə vaxt səni haqladığından xəbər də tutmazsan yəqin". Amma ibadət deyəsən, onluq deyildi.

Tofiq Abdinin inamı da, etiqadı da şeirləriydi:

**Allah, əlini uzat,
şəfqət at
içimə...
məni hazırla
içi dolu şəfqətlə ölməyə...**

...Yeniyyətə vaxtlarıydı. Xutordakı həyət evində yaşayırdı. Həmişəki kimi, evi gənclərlə dolu olardı. Nəse yazardılar, pozardılar, düşünüb daşınardılar. Hələ o vaxtdan tək qalmaqla arası olmazdı. Deyirdi: "Siz nə təhər adamlarsız e. Evdə necə tək-tənha qalmaqlar? Mənim bağrım çatlayar".

...Bir gün məlum olur ki, Tofiq Abdinin şeirləri özündən əvvəl gedib DTK-ya. Bunu da elə oturubdurduğu, inanıb dəstələrinə qəbul etdikləri yaxın yoldaşlarından biri çatdırmışdı. "Qaranquş" gizli antisovet təşkilatının proqram və nizamnaməsini də əlavə etmişdilər. Çünki o dövrdə fərdi yazı makinaları nəzarətdə idi. Xəfiyyətlər çətinlik çəkmədən bu proqram və nizamnamələrin məhz Tofiq Abdinin həmin kirayədə qaldığı evdəki yazı makinasında çap edildiyini müəyyənləşdirmişdilər.

Gizli təşkilatın proqram və nizamnaməsində isə qorxunc bəndlər vardı: "Şimali və Cənubi Azərbay-

canın birləşdirilməsi, Azərbaycanın müstəqilliyi ideyası, SSRİ-də hakimiyyətin silahlı üsyan yolu ilə devrilməsi və s. DTK üçün son dərəcə gərəkli mövzular.

Hələ 93-cü ildə Tofiqin qələmə aldığı "Dövlət çevrilişi" əsərində məhz bu hadisələrdən bəhs olunur: bir qrup tələbə-gənclər dəstəsinin sonralar antisovet gizli təşkilat kimi fəaliyyətə keçməsindən, yaxın dostun satqınlığından... Bu xəyanətdən sovet DTK-sı xəbər tutur, milli birlik uğrunda ayağa qalxmış gənc tələbələrin arzu-istəkləri yarımçıq qalır. Bu dəstənin tərkibində şair-tələbə Tofiq Abdin də var idi:

"O zaman mən Azərbaycan DTK-sının o çağki sədr müavini Heydər Əliyevin yox, başqa bir adamın əlinə düşsəydim, şəxsən özümü deyirəm, taleyim tamam başqa cür olardı", - deyə düşünən Tofiq Abdin dostları arasında üreyindəkiləri söyləməkdən heç də çəkinmirdi, - "Şükürlər olsun ki, 69-cu ildə "Qobustan" dərgisi fəaliyyətə başladı və mən başa düşdüm ki, təkə inqilabçı olub, meydanlara çıxmaq yolu ilə deyil, qələmimlə də millətimə, xalqıma xidmət edə bilərəm".

Bəs Tofiq Abdini və onun kimi millətsevər gəncləri narahat edən, bu mövzunu problemə çevirib, səbəblərini araşdıran, yazıçı tənəyyüldən keçirməyə məcbur edən nə idi? Tofiq Abdin bu povestində 60-cılar nəslinin gənclərini daxiləndən boğan, millətin azadlığı yolunda səfərbər edən ən əsas səbəb də elə bu idi: yüksək vətənpərvərlik hissi.

"Qaranquş" gizli təşkilatının öncüllərindən olmuş Tofiq Abdinin gənc dostlarıyla bərabər, DTK əməkdaşlarının saysız-hesabsız sorğu-sualı altında keçirdikləri psixoloji sarsıntılar - qorxu, vahimə, təlaş tamamilə təbiidir. Bir müsahibəsində belə izah edirdi Tofiq Abdin:

"Düzdü, məni orda döymədilər, söymədilər, iş-gəncə vermədilər. Heç bir gecə də saxlamadılar. Yalnız qorxudurdular. Çığırıp-bağırırdılar. Vəssa-

lam. Ancaq o dindirmələrdən sonra başa düşdüm ki, bu işin ardınca gedən adama oxşamıram. Məndən inqilabçı çıxmaz".

Bir çox dindirmələrdən, diqqətli araşdırmalardan sonra bu arıq bədənli, cılız gəncləri Heydər Əliyev öz kabinetində qəbul etdi.

...9 May Qələbə günü idi. Heydər Əliyev kabinetinin pəncərəsindən görünən Azadlıq meydanından (o vaxtki Lenin meydanından) keçən hərbi texnikanı, müxtəlif qoşun növlərinin nizamlı addımlayan əsgərlərini göstərib, bu 28 vətənpərvər gəncin cılız bədənini bir daha nəzərdən keçirərək, təbəssümlə demişdi:

"Sizsiniz o Sovet hakimiyyətini yıxmaq istəyənlər? Görürsünüz də Sovet ordusunu! Ağlınızı yığın başınıza, gedin təhsilinizlə, yazı-pozunuzla məşğul olun, xalqımıza gördüyünüz işlərlə xidmət edin. Bir də bura qayıtmayın!.."

Belə ki, o dövrün millət təəssübkeşlərinin DTK təhlükəsindən qurtaran bu qayğıkeş insanın, vətənpərvər siyasətçi və zamanın uzaqgörən şəxsiyyətinin kim olduğu "Dövlət çevrilişi" povestində ayan oldu.

Tofiq Abdinin 93-cü ildə yazdığı bu əsərini Türkiyədə olarkən əməkdaşlıq etdiyi "Orta doğu" qəzetinin baş redaktor müavini İrfan Ülki öz qəzetində dərc etdirmək istəsə də, müəllif buna razı olmadı. Yalnız illər sonrası öz Vətəninə - "Azərbaycan" ədəbi-bədii jurnalında nəşr olundu.

**Nə üzümə tükürənlərə
dirənməyə gücüm qaldı
nə də boynuma sarılıb
məni öpüb ağlayanlara
ağlayacaq halım
çünki
mən buralı deyiləm
çünki yaşayan mən deyiləm
yaşayan sizlərlə qalan xəyalım.**

Tofiq Abdin haraya səfər edibse, hər zaman Vətənə dönməyə can atıb. Onun üçün Vətən, Dost, Sirdaş məfhumu hər şeydən üstün olub.

Bir də ki, illərlə xəyalında gəzdirdiyi, sevgisini ürəyində daşdığı Türkiyəni indi tanıya bilmirdi. Sanki dünya onun alışmadığı bir duruma gəlmişdi, insan münasibətləri onun üçün yad bir qayda-qanuna sığmışdı.

Odur ki, yazı-pozu ilə başını qatırdı. "Orta doğu" və "Yeni Asiya" qəzetləriylə əməkdaşlıq edirdi. Unudulmuş, istedadlı söz adamlarını tapıb, üzə çıxarırdı. Vətənə döndükdən sonra da bu işini "525-ci qəzet" və "Ədalət" qəzetində davam etdirdi. "525-ci qəzet" də "Oralarda kimlər var?" rubrikası altında, maraqlı yazılar təqdim etdi. "Ədalət" qəzetində isə türk ədəbiyyatının təbliğiylə məşğul oldu.

**Gözüm göynəyəndə ağlamasam da,
qınayan da olub, qınamayan da,
Dünyanı gözümdə saxlamasam da,
yüzlərtək, minlərtək nə vaxtsa mən də
Bu gözəl dünyadan köçüb gedənəm,
Gəlin tanış olaq, Tofiq Abdinəm!**

...Tofiq Abdin son vaxtlar özünü yaxşı hiss elə-mirdi. Üzünün rəngi solmuş, boğulmuşdu, lakin nə özünün, nə də ailə üzvlərinin ağlına ayrı bir fikir gəlirdi. Təkcə həkim bilirdi xəstənin orqanizmində nələr baş verir: ayaqüstü infarkt.

Bəlkə xəstə özü də duyuyq düşmüşdü. Palataya növbəylə girib-çıxan ailə üzvlərini qorxutmaqdan ötrü kəlmə də kəsmirdi. Gülnaz xanım palatadan çıxıb, oğlu Mətini içəri ötürdü. Ürəyi təlaşdan, həyəcədən əsım-əsim əsirdi. Fikri-zikri də içəri-də - xəstənin yanında idi.

Dözə bilmədi. Tez qapını açıb özünü palataya atdı. Tofiq Abdin oğlunun qolları üstə keçinmişdi.

Tofiq Abdin 2002-ci ildə Xalq şairi R.Rza adına Beynəlxalq Ədəbiyyat mükafatına, 2010-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Mədəniyyət İşçisi fəxri adına layiq görülüb və Şahmar Əkbərzadə adına Beynəlxalq Ədəbiyyat mükafatı laureatıdır. H.Cavid adına Naxçıvan Poeziya Teatrında R.Rzanın "Bir gün də insan ömrüdür" poeması əsasında tamaşası göstərilib.

On iki publisistik və şeir kitablarının müəllifi, şair publisist Tofiq Abdinin "Qobustan" dərgisində saysız-hesabsız maraqlı yazıları dərc olunub. Bu məqalələrdən biri "Şukşinlə vida günü" əsəsidir.

Dahi rus rejissoru, böyük aktyor və yazıçı Vasiliy Şukşin kimi, Tofiq Abdinin də ölümünə inanmadılar. Bəlkə də inanmaq istəmədilər?! Növbəti qeybət, yalan bir xəbər sandılar.

Tofiq Abdin bu esseni yanğıyla yazmışdı. Və böyük yanğıyla da bitirmişdi:

"Ölüm onun yazdıqlarını əlimizdən ala bilməz.

Ölüm onun yaza biləcəyi bütün əsərləri əlimizdən aldı".

Tofiq Abdin bu sözlərini sanki öz yaradıcılığı üçün demişdi.

P.S. Tofiq Abdinin ölümündən sonra nəvəsi İbrahim bu məktubu babasına ünvanlayıbmiş. Oxuyub, təsirləndim. Balacaların duyğusu ən saf olur. Elə İbrahimin də babasına bu saf sevgisi Tofiq Abdin xarakterini bir daha bizlərə göstərir.

"Dədə, kaş məni, Mədinə, İsik və Emiş buraxıb getməyəydin. Amma mən bilərəm ki, sən bilərəkdən belə eləmədin. Nə olur olsun, səni hamıdan çox-çox sevirəm. Gərək getməzdən əvvəl bizim böyüməyimizi görəydin. Biz səni çox sevirik. Heç bir zaman incitməyəcəkdik, biz səni həmişə sevəcəyik. Məkanın cənnət olsun. Amin. Sağ ol, Tofiq dədə. İnşallah cənnətdə görüşərik.

Səni çox sevən nəvən İbrahim".